ואפי' במקום מדרון נמי. היכא נפטר בשבועה במקום שבני אדם רגילין להלך אע"כ מגיח עדיס: **היכא דליכא רואים.** במקום שעדיס מצויין: **נייתי רואים.** ולא יפטר בשבועה כשיכי ור' מאיר אית ליה מתקל אונס הוא הלכך שומר שכר נמי פטור ולשיכי ליה ה"ג **ור' חייא בר אבא וכו'** ולא גרסינן אלא. ומילתא באפי נפשיה מתרץ הא דלמינן לעיל דר"מ אדר' מאיר ס"ל אלעזר תברא ואמר ר' אלעזר תברא בר אבא וכו' ור' חייא בר אבא פליג אדר' אלעזר ואמר לעולם אד' אלעזר ודלמי פושע הוא ונכסא היינו טעמא דמיפטר בשבועה: **שבועה זו תקנה חכמים.** להיפטר בה ולקמיה מפרש מאי משתבע הא פשע: **שמא לי אמר.** פוטרו מן המשלומין כשנתקל אין לך אדם וכו' שדומה שלא יכול ותשכר: **היכי משתבע.** לרבי חייא בר אבא דליכא דר"מ הא ודאי פושע הוא: **ואמר רבי יהודה.** לאיפלוגי ולמימר נתקל לאו פושע הוא אלא קרוב לאונס ולפשיעה ודמי לגניבה ואבידה ותקנת חכמים אין כאן אלא הא כי היכי והא כי היכי: ד) **אין גמרת ברכי מאיר.** דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני ומיהו תמיה אני דבשלמא שומר חנם משתבע הא פשע דאע"ג דשומר חנם משתבע אבידה לי דנתקל לאו פושע הוא ולאו אונס אלא שומר שכר כו': **ברשפקא.** לחבה: **זיוף.** קורה היוצא מן הכותל ובולטת לרשות הרבים: **חייבי רואים.** ואינו נאמן בשבועה אלא בעדים: **וזיניה לך.** קניתי לך: **ותקיפו לה.** החמילו: **קלא איים לה.** לאו דאית החמילו ואלו מי היו ואל מי היו שמא שלך היו או קנית מומן בדמים פחותים ולא אלמך החמילו: **דדרו בחגרא.** מוט בכוף בחמלעו ונותנו על כתפו (ה) ונותן שני בדין (ו) בצד לאחיו ונותן בו משא בצד: **משלם פלגא.** פועל שקבל עליו להוליך חביות ממקום למקום ונשתם בחותו מוט ונשבר משלם פלגא: **מאי טעמא נפיש לחד.** ולא היה להטעינו לבדו: **ווטר לאחרי.** וכיון לאיזו לאו לאחי משתות דרך בני אדם להתמזק ולטוענו כאחד הלכך דמי נמי לאותן: **דדרו בדיגלא.** ברשתו וקושר בו משא שני בני אדם ומכניס לאחרו בין שני פגליו ומוטל על ג' כתפיו וקורין לאותו בלשון משכנו גבל"ן ורשתו של מטה לאויר וכשטומד לפות מליגו בקרקע: **משלם טוליה.** שפשיעה היא שהרבה במשא שני בני אדם: **שקולאי.** נושאי משאות ותברו ליה שלא במקום מדרון ובפשיעה אי נמי בדיגלא: **בדרך טוביה.** לפניה משורת הדין: **ורחיצה לדיקים תשמור.** סיפיה דקרא הוא:

הדרן עלך השוכר את האומנין

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב במקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן במקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה (ב)מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלין הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה: **גמ'** (ג)דטפא להו אאגרייהו מהו דתימא אמר להו הא דטפאי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי קא משמע לן דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבדינן לך עבידתא שפירתא אמר ריש לקיש

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב. פי' ר"י בשכרן סתמא ואמר להם מחר שהשכירן כבר להשכים ולהעריב אבל אם התנה מעיקרא הכל לפי תנאו:

פועל

ואפילו במקום מדרון נמי התינח היכא דליכא ראיה אבל היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ונפטר דתניא איסי בן יהודה אומר [1]אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם (ה)הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן [א]שבועה זו תקנת חכמים היא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם המעביר חבית לחבירו ממקום למקום היכי משתבע אמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה ואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה ואתא ר' אלעזר למימר אין גמרא כר"מ ומיהו תמיה אני אם יכולים זה וזה לישבע בשלמא שומר חנם משתבע שלא פשע בה אלא שומר שכר אמאי משתבע כי לא פשע נמי בעי שלומי ואפילו שומר חנם נמי הא תינח במקום שלא במקום מדרון מי מצי משתבע שלא פשע ואפילו במקום מדרון נמי הא תינח היכא דליכא ראיה היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ויפטר דתניא איסי בן יהודה אומר [א]אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא בריסתקא דמחווזא ותברה בזיזא דמחווזא אתא לקמיה דרבא א"ל ריסתקא דמחווזא שביחי בה אינשי זיל אייתי ראיה [א] ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי [ב]וסבירא לן כוותיה [ג]ההוא גברא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ארבע מאה דיני חמרא אזל זבן ליה לסוף אתא לקמיה א"ל זביני לך ארבע מאה דיני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל [ד]ארבע מאה דיני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא זיל אייתי ראיה דמעיקרא כי מזבנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי [ה]וסבירא לן כוותיה [ו]אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו באגרא ואיתבר [ז]נשלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לאונס וקרוב לפשיעה בריגלא משלם כולה רבה בר בר [ח]חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא שקל לגלימייהו אתו אמרו לרב אמר ליה הב להו גלימייהו אמר ליה דינא הכי אמר ליה אין [2]למען תלך בדרך טובים יהיב להו גלימייהו אמרו ליה עניי אנן וטרחינן כולה יומא ובפינן ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו א"ל דינא הכי אמר ליה אין [2]וארחות צדיקים תשמור:

תורה אור השלם

1 כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה: שְׁבֻעַת יְיָ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם:

שמות כב ט י

2 לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר: משלי ב כ

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה דליכא וכו' עד כתפו ונותן שני בדין: (ו) ד"ה עד שלא וכו' אין כאן כלום. נ"ב מימה דבפ' הזהב לף מט מצותה דיש בדבריהם משום מחוסרי אמנה:

גליון הש"ס

גמ' נשלם פלגא. עיין ב"מ לף סב ע"ב תוס' ד"ה אימתי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' זיל אייתי ראיה. נ"ב גי' הרי"ף ורפ"ק דלא פשעת בה ועי' במלחמות:

ואמר להם להשכים כו'. צא ואמור להם השכם בבוקר. שלשה לא יחזור בהם מהם עד שלא יתחילו במלאכה ולפסוק להם מזונות קליש (לעיל מח.).

צו א מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ג ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' ו:

ב [מיי' פ"ו מהל' שאלה הל"ג טוש"ע ח"מ סי' קפז סעי' ו]:

צז ג מיי' פ"ג מהל' שכירות הלכה ו סמג עשה פט טוש"ע ח"מ סי' לד [וסי' רלד סעי' ב] ופ' ז"ב ס"ק ו:

צח ד ה ו מיי' פ"ב מהל' שלוחין ושותפין הל' ט סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קפז סעי' ב:

צט ז מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ג סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' ב:

א ח מיי' פ"ט מהל' שכירות הל' ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלא סעי' ו:

ב ט מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

ג י (מיי' שם) טוש"ע שם סעי' ו:

לעזי רש"י

גבל"א. קלשון (בגרמנית).

מוסף רש"י

(ה) ע' תוס' לעיל ו. ד"ה שבועתם], (ו) [ל"ל מנה וגי' ר"י וה"מ רבה בר רב הונא], (ז) לעיל מט., (ח) [צ"ל תנה לקוטס], (ט) נ"ב: כלין, (י) [ניטין סה:], (כ) [לקמן פו:],

(א) כי יתן איש אל רעהו חמר או שור או שה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת יי תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם:

שמות כב ט י

(ב) למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמר:

משלי ב כ